

THE PROCESS OF FORMATION OF HEALTH COMPETENCIES OF GERIATRIC PROFESSIONALS - CHALLENGES, REGULATIONS, PERSPECTIVES

Hristina Milcheva

Professor at Trakia University – Medical College, Stara Zagora, Bulgaria hr_mil4eva@abv.bg

Petya Krumova

Trakia University, Medical College, Stara Zagora, Bulgaria

Rumyana Sherletova

Trakia University, Medical College, Stara Zagora, Bulgaria

Abstract: For the formation of professional competencies it is important to apply adequate approaches, methods and forms that correspond to the specifics of the training and to help maintain a positive motivation in mastering the profession. The classification of methods offered by Rodgers, 2004, is applicable in public health and health care education. The interactive methods that enhance cognitive activity of the students prove to be particularly effective.

The application of interactive methods in the training of health professionals and their skilful combination with the traditional ones is dictated by the reform processes in order to improve the quality of education in the field of public health and health care. A number of authors have recently conducted researches in the field of healthcare professionals' education (P. Marinova, B. Torniyova, S. Mladenova, M. Alexandrova, T. Popov, A. Andonova, etc.).

Purpose of the study: To study the opinion of the students of Geriatric Care at Medical College - Tr.U-Stara Zagora, with respect to different aspects of the training and application of interactive methods for the formation of their health competencies.

Materials and methods: survey method, monitoring, analysis of educational and normative documentation, interview.

The opinion of the students from the 1st, 2nd and 3rd grade in "Geriatric Care" at Medical college-Tr.U-Stara Zagora has been studied through a direct group survey and an interview, as well as the opinion of the teachers and mentors from the clinical training facilities.

Discussion and results: Based on the research, the tendency for the students to prefer interactive methods is proved, especially in the practical training which gives them more opportunities to learn educational content and contribute more to the formation of their professional competences.

Conclusions: The manifestation of flexibility and adaptability by the participants in the educational process is one of the challenges facing the modern educational environment of the university and a prerequisite for a quality education. The regulation of health competencies will create opportunities for the graduates to work in the hospital and pre-hospital sector of our healthcare system.

Keywords: training, health competencies, regulations, geriatric professionals, perspectives

**ПРОЦЕСЪТ НА ФОРМИРАНЕ НА ЗДРАВНИ КОМПЕТЕНЦИИ ПРИ
ГЕРИАТРИЧНИТЕ СПЕЦИАЛИСТИ – ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА, РЕГЛАМЕНТИ,
ПЕРСПЕКТИВИ**

Христина Милчева

Professor at Trakia University – Medical College, Stara Zagora, Bulgaria hr_mil4eva@abv.bg

Петя Крумова

Trakia University, Medical College, Stara Zagora, Bulgaria

Румяна Шерлетова

Trakia University, Medical College, Stara Zagora, Bulgaria

Въведение. Реформата в областта на здравеопазването, непрекъснатото нарастване нивото на здравните потребности на населението, промяната на отношението на хората към здравето като ценност във връзка с промените в условията и начинът на живот през последните десетилетия могат да бъдат посочени като причини, налагащи подготовката и формирането на нов тип медицински специалисти, с ново мислене и професионални компетенции. Това налага преподавателите по здравни грижи да продължават да търсят все

по–нови и по–съвременни методи на преподаване, за да отговорят на потребностите на своите студенти и да повишат тяхната познавателна активност в процеса на обучението.

За формиране на професионалните компетенции от значение е прилагането на адекватни подходи, методи и форми, които да съответстват на спецификата на обучението и да съдействат за поддържане на положителна мотивация при овладяване на професията. При обучението в сферата на общественото здраве и здравните грижи е приложима класификацията на методите, която предлага Rodgers, 2004. Особено ефективни се оказват интерактивните методи, които повишават познавателната активност на студентите. Прилагането на интерактивните методи при обучението на здравните професионалисти и умелото им съчетаване с традиционните е продиктувано от процесите на реформиране с цел подобряване качеството на образованието в сферата на общественото здраве и здравните грижи.

Чрез интерактивните методи на обучение се изгражда позитивно отношение към учебния процес и мотивация за усвояване на нови знания и умения. Те стимулират участието на студентите, усвояват се практически умения за работа в екип и манипулативни техники. Прилагат се дискусии и практически семинари, използват се средства за активизиране на познавателната активност на обучаваните. Целесъобразността от прилагането на интерактивните методи на обучение се определя от задачите на лекцията/ упражнението и от техните цели (7,8).

Редица автори, през последните години у нас провеждат изследвания в областта на образованието на здравните професионалисти (П.Маринова, Б.Торньова, С.Младенова, М.Александрова, Т.Попов, А.Андонова и др.) като разглеждат отделни негови страни. „Преподавателите трябва да проявяват творчество и инициативност при реализирането на разнообразен набор от традиционни и иновативни методи на обучение, които да стимулират студентите за самостоятелна работа, творческо и клинично мислене спомагащи за формирането им като професионалисти.“ (1)

Цел на проучването

Да се проучи мнението на студентите от специалност „Гериатрични грижи“ в Медицински колеж при Тр. У, Стара Загора, по отношение на отделни страни в обучението и приложението на интерактивните методи за формиране на здравните им компетенции.

Материали и методи

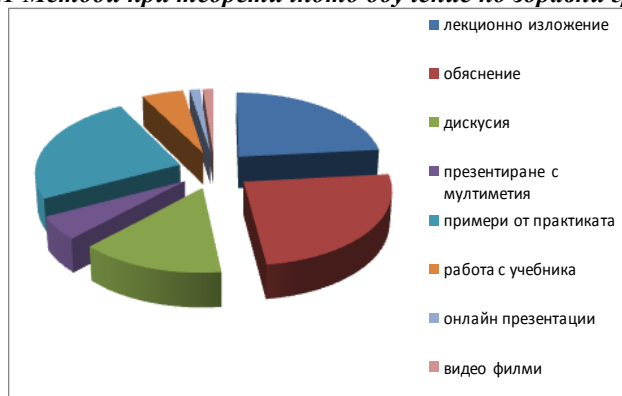
анкетен метод, наблюдение, анализ на учебна и нормативна документация, интервю

Проучено е мнението на студентите – 2,3 курс и новозавършилите от специалност „Гериатрични грижи“ в МК- Тр. У, Ст. Загора посредством пряка групово анкета и интервю, както и мнението на преподавателите и наставниците от клиничните бази за обучение. В пряката индивидуална анкета взеха участие 26 студенти, от които 19 жени и 7 мъже, от специалност „Гериатрични грижи“ в Медицински колеж при Тр. У, Стара Загора (14 новозавършили студента, 7 от трети курс и 5 от втори курс). В проучването се използва възможността за обратна връзка, относно ролята на интерактивните методи при обучението на студентите от специалност „Гериатрични грижи“ за формирането на здравните им компетенции. Анкетата е анонимна и са обхванати студенти в различен етап на обучението – втори и трети курс, както и от първият успешно дипломиран Випуск.

Обсъждане и резултати

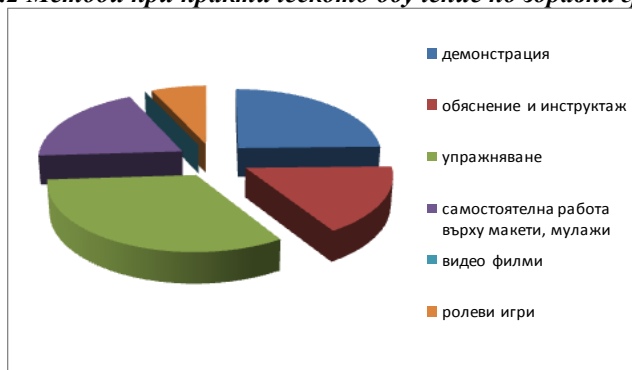
Според студентите, методите използвани при теоретичното обучение по здравни грижи, които са им помогнали да разберат съдържанието по-добре са лекционно изложение, обяснение и споделяне на примери от практиката., така мислят 73% от изследваните. На последващите места са посочени съответно метода дискусия (42%) презентация с мултимедия и работа с учебника, посочени от (15%), а методите - онлайн презентации и видео филми, са отбелязани на последно място (**Фиг. 1**).

Фиг.1 Методи при теоретичното обучение по здравни грижи

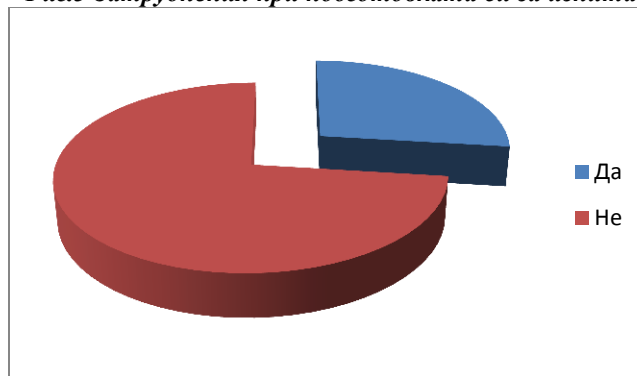
От изброените методи при практическото обучение по здравни грижи, които са помогнали на студентите да формират практическите си умения, на първо място те поставят метода – упражняване, за него са гласували 24 студента (92%), следва метода – демонстрация, отбелязан от 18 студента (69%). На трето място е метода - самостоятелна работа върху макети, мулажи (53%), следван от метода - обяснение и инструктаж (46%),за ролевите игри за гласували (19%) от изследваните студенти, а видео игрите не са подкрепени от нито един студент (Фиг. 2).

Фиг.2 Методи при практическото обучение по здравни грижи

По отношение на следващите два въпроса, отнасящи се до евентуални затруднения на студентите при подготовката им за изпита по Здравни грижи, от анкетираните 26 студента, само 1/4 срещат затруднения, останалите 19 студента не са имали затруднения. Това е показател както за съзнателното и отговорно отношение на студентите към ученето, така и за качеството на преподаване (Фиг. 3).

Фиг.3 Затруднения при подготовката си за изпита

Затрудненията, които студентите най-често срещат при подготовката си за изпита по здравни грижи, се свеждат до разпределението на времето за подготовка – посочено от половината изследвани, по равен процент (11%) са имали затруднения с научаването на съдържанието и с намирането на материали за изпита, останалите (23%) са посочили, че не срещат затруднения или не могат да преценят (Фиг.4).

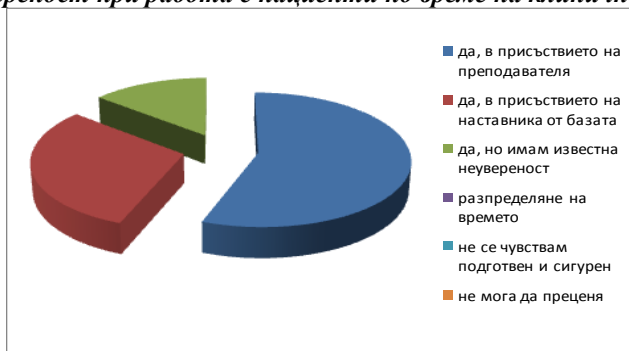
Фиг.4 Най-често срещани затруднения при подготовка за изпита

„Натрупването на опит в процеса на клиничното обучение и трансформирането му в професионална компетентност е фактор ефективно повлияващ на процеса на учене и придобиване на увереност в студентите в собствените им качества и професионална пригодност.“ (2).

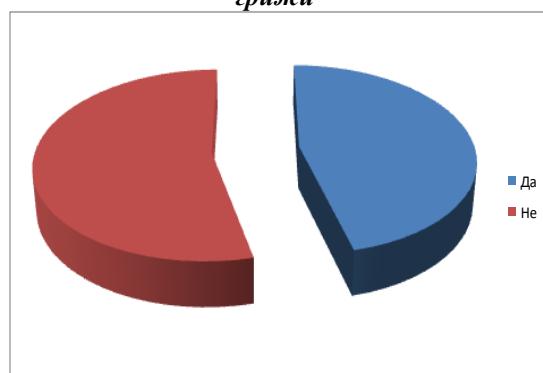
Във връзка с това, дали студентите се чувстват готови да работят с реален пациент отговорите са следните: почти всички (24 студента) са посочили, че се чувстват подготвени да работят с пациента по време на клиничната практика в присъствието на преподавателя, а 13 студента са отбелязали че се чувстват подготвени и в присъствието на наставника от базата. Малка част от изследваните (6 студента) смятат, че се известна неувереност да работят с пациента по време на клиничната практика (Фиг.5).

Фиг.5 Увереност при работа с пациенти по време на клинична практика

За нас бе важно да разберем, дали за студентите са необходими още упражнения по здравни грижи или заложените в учебния план са достатъчни, за да формират практическите им умения. Отговорите на този въпрос се разпределят почти по равно между тези, които смятат, че часовете са достатъчни, за да придобият необходимите професионални компетенции в сферата на здравни грижи, и тези, които биха желали повече упражнения, преди да започнат клиничната практика в лечебните заведения (Фиг.6).

Фиг.6 Удовлетвореност на студентите от броя часове по учебно- практическите занятия по здравни грижи

Последният въпрос, който зададохме устно на студентите касае тяхната бъдеща реализация. За успешна реализация в медицинската професия са необходими високо ниво на мотивация, готовност и желание за учене, адаптивност, критическо мислене и ефективност (3).

Повече от половината изследвани (62%) след дипломирането си предпочитат да работят в болничния сектор, (27%) – в извън болничния сектор, (19%) имат предпочитания да работят в социалната сфера, (15%) – желаят да работят в хоспис, а 2 студенти, не са отговорили (7%) (Фиг. 7).

Фиг.7 Предпочитания за професионална реализация

Наша изследвания сочат, (2012, 2015) че студентите предпочитат интерактивните методи, особено при практическото обучение, което им предоставя повече възможности за възприемане на учебното съдържание, и допринасят в по-голяма степен за формиране на техните професионални компетенции (4,5).

Проучихме устно и мнението на наставниците от клиничните бази, с които Колежът има Договори за практическо обучение. Наставниците високо оценяват обучението на студентите и са доволни от тяхната практическа работа в реални условия.

Изводи: На базата на проведеното изследване, могат да се направят следните изводи:

1. Студентите оценяват в различна степен важността на прилаганите интерактивни методи, наред с традиционните, както при теоретичното, така и при практическото обучение.
2. Висок относителен дял от изследваните студенти не срещат затруднения при подготовката си за изпита по Здравни грижи, само една четвърт срещат затруднения най-вече при разпределението на времето за подготовка и намирането на материали за изпита.
3. Повече от половината изследвани студенти от специалност „Гериатрични грижи“ предпочитат да се реализират в болничния сектор след дипломирането си. Останалата част предпочитат извънболничния сектор и социалната сфера за реализация.

В заключение: Процесът на формиране на здравните компетенции на гериатричните специалисти е свързан с редица предизвикателства, част от които се отнасят до умелото прилагане на традиционните и

нетрадиционните методи на обучение. Проявата на гъвкавост и адаптивност от страна на участниците в учебния процес е едно от предизвикателствата пред съвременната образователна среда в университета, и предпоставка за качествено обучение. Нормативното регламентиране на професионалните дейности, произтичащи от здравните компетенции би допринесло за очертаване на полето на компетентност и реализацията им в болничния сектор. По отношение на социалните си компетенции гериатричните специалисти нямат необходимост от допълнителен нормативен регламент.

Перспективите за реализация на дипломираните са много добри с оглед на демографските процеси в България. Повече от половината от завършилите вече за наети на работа, както в здравните, така и в социалните институции.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] А.Андонова Методи за обучение-полезност и ефективност, Бургас, 2012 г., академично списание „Управление и образование”, кн.2, том 8, VOL №2, стр.119-122
- [2] Andonova, A., Mentoring-a form of education of medical specialists, Trakia Journal of Sciences, Vol. 8, Suppl. 2, pp 331-333, 2010
- [3] Андонова, А., Ключовите умения-гаранция за успешна реализация на пазара на труда, Бургас, 2014г., академично списание „Управление и образование”, кн.5, том X, VOL №5, стр.10-14
- [4] **Милчева, Хр.**, От традицията към иновацията при обучението на медицинските сестри и акушерките, изд. „ЕКС-ПРЕС”ООД, - Габрово, 2012, с. 140, монография
- [5] **Милчева Хр.**, За иновационни подходи в обучении медицинских специалистов, Особенности формирования здорового образа жизни: факторы и условия, Улан- Уде, Издательство ВСГУТУ, сборник Русия, 2015, с. 203-205
- [6] www.ivanpivanov.com
- [7] www.communication-academy.eu